

Ruokajärjestelmän kestävyyssiirtymän vaikutuksista tarvitaan tietoa

18.9.2023

Roomassa järjestettiin 26.6.2023 ruokajärjestelmän politiikkakysymyksiin keskittyvä seminaari **Farm, Food, Folk! Reshaping EU Policies on Agri-food Systems**. Järjestävänä tahona oli Italian valtakunnallinen maatalouden edistämisjärjestö **Confagricoltura** sekä sen yhteistyöverkosto **Agronetwork**. Monituhatvuotisen historian ympäröimänä oli kiinnostavaa pohtia kestävän ruokajärjestelmän siirtymää poliittisen historian näkökulmasta ja siirtyä ajankohtaisiin tutkimuskohteisiin.

Kestävyyssiirtymän vaikutuksista ei ole vielä juurikaan tutkimustietoa, **Luiss Business Schoolin** kansainvälistymiseen liittyvien asioiden dekaani **Matteo G. Caroli** totesi puheenvuorossaan. Vaikutusten arviointi olisi kuitenkin ensiarvoisen tärkeää useasta syystä. Sen avulla voidaan varmistaa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen, tai löytää heikot kohdat ja tarvittaessa korjata prosessia.

Vaikutusten arvioinnin puute johtaa moniin haasteisiin. Tavoitteiden todentamisen lisäksi on riski, että kohderyhmät eivät ole edustettuna riittävästi siirtymän liittyvien politiikkaohjelmien suunnittelussa ja toimeenpanossa. Osallisuuden periaatteiden näkökulmasta kohderyhmät tulisi aina ottaa mukaan myös päätöksentekoon. Lisäksi vaikutusten arviointi auttaa turvaamaan niiden oikeudet, joihin siirtymän toimenpiteet eniten vaikuttavat. Toimenpiteiden tehokkuus on myös tiiviisti yhteydessä siihen, miten kohderyhmät kokevat toimenpiteet.

Confagricoltura oli kehittänyt yhteistyössä **Wageningenin** yliopiston ja **Universita La Sapienzan** kanssa EU:n arviointijärjestelmää noudattelevan mallin, jonka avulla politiikkaohjelmien vaikuttavuutta on mahdollista arvioida myös etukäteen. Malli herätti konferenssissa paljon keskustelua ja työpajoissa mallia työstettiin

eteenpäin. Ekonometriaa hyödyntävässä mallissa arvioitiin politiikkatoimenpiteiden vaikutuksia eri kohderyhmien ja muuttujien osalta asteikolla -3 – +3. Temaattisia alueita olivat muun muassa biodiversiteetti, eläinten hyvinvointi, uusiutuva energia, maankäyttö, maa- ja metsätalous sekä maaperän kunto. Arviointimallin kehittäminen on vielä kesken, eikä tuloksia ole vielä julkaistu vertaisarvioidussa tieteellisessä lehdessä.

Vaikuttavuusarvioinneilla on laaja-alaista käyttöä

Suomessa kestävyyssiirtymää edistävän politiikan vaikutuksia on tärkeää arvioida niillä osa-alueilla, joihin toimenpiteet ensisijaisesti kohdistuvat. Energiaturpeen käytön romahtaminen on yksi esimerkki seurauksista, joita vihreän siirtymän eri politiikkatoimilla on ollut. Turpeen käytön vähentämisellä on seurauksia energiantuotannon ohella myös muihin osiin ruokajärjestelmää, kun kuivike- ja kasvuturpeen kotimainen tarjonta on romahtanut. Näiden toimien vaikutuksia on niin ikään arvioitu hyvin rajallisesti, mutta niiden huomiointi on tärkeää tulevaisuudessa. Vaikutuksista alan yrittäjiin ja maanomistajiin on tehty jälkikäteen tutkimusta, mutta laajempi etukäteen toteutettu vaikuttavuusarvio sosioekonomisesta näkökulmasta olisi edistänyt kohderyhmien huomioimista toimenpiteiden suunnittelussa ja siten myös edistänyt toimien yleistä hyväksyttävyyttä. Yleisesti hyväksytyillä politiikkatoimilla on hyvät mahdollisuudet saavuttaa asetetut tavoitteet.

Vihreä siirtymä ja valtakunnalliset ilmastotavoitteet vaikuttavat myös muihin ruokaketjun toimijoihin. Ilmastonmuutoksen edetessä on pohdittava, millä tavoin ilmastonmuutokseen varaudutaan ja sopeudutaan, mutta myös sitä, millaisia vaikutuksia ilmastonmuutosta hillitsevillä politiikkatoimilla on esimerkiksi maatalouden toimintaedellytyksiin, lähiruoan tuotantoon tai huoltovarmuuteen.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun toteuttamissa hankkeissa tehdään jatkuvasti työtä hanketyön vaikuttavuuden arvioinnin edistämiseksi. Kaikille päättyville hankkeille tehdään arviointi hankkeen tavoitteiden toteutumisesta ja hankkeet suunnitellaan siten, että ne olisivat mahdollisimman vaikuttavia asetettujen tavoitteiden näkökulmasta. Lisäksi useissa hankkeissa arviointia ja tarvittaessa uudelleenfokusointia tehdään myös hankkeen toteutusaikana, yhteistyössä rahoittajan ja ohjausryhmän kanssa. Tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa onkin luontevaa tukea myös politiikkatoimien vaikuttavuuden arviointia.

Dekaani Matteo G. Caroli puhumassa Farm, Food, Folk! Reshaping EU Policies on Agri-food Systems -seminaarissa (Kuva: Anu Palomäki).

Tilaisuus järjestettiin FOODPathS -hankkeen vuosikokousta edeltävänä päivänä. SeAMK toimii FOODPahtS -hankkeen kumppanina eurooppalaisen maa-, metsätalous- ja ruoka-alojen ERIAFF-verkoston Food Systems -ryhmän vetäjänä. FOODPathS-hankkeella tulee olemaan lähitulevaisuudessa keskeinen rooli ruokajärjestelmän kestävyyden ymmärtämisessä, testaamisessa, tiedonsiirrossa ja seurannassa.

Anu Palomäki
projektiasiantuntija FOODPathS (GA N°101059497) -hanke
SeAMK

Terhi Junkkari
yliopettaja, projektipäällikkö FOODPathS (GA N°101059497) -hanke
SeAMK